

Oncomorphology.

Lecture-1. Introduction. Tumors - concept, essence, physiology.

Lecturer: Avazbek Mamataliyev Ro'zuvaevich., Docent, Candidatus

Medicinae

Nazorat savollari

Assignment

1. O'sma tushunchasini aytib bering?
2. Malignizatsiya qanday jarayon?
3. Organizmdagi apaptoz jarayonini tushuntirib bering?
4. L.Fulds bo'yicha o'smalarni progressiyasini tushuntiring?
5. O'smalarni o'sish tezligi qaysi omillarga bog'liq bo'ladi?

Javoblar:

1. O'sma tushunchasini aytib bering?

O'sma- hujayralarni genetik apparatidagi o'zgarishlar ularni o'sishi, cheksiz ravishda ko'payishi va differensirovkasini o'zgarishiga olib boruvchi patologik jarayon. Ingliz olimi R.A.Villis "O'sma – o'sishi koordinasiyalanmagan, normal hujayradan ustun turib, uni keltirib chiqaruvchi omil stimulyasiyasi to'xtaganidan keyin xam to'qimalarni patologik va ortiqcha ko'payishi saqlanib qoladigan jarayon deb ifodalagan.

2. Malignizatsiya qanday jarayon?

Xavfsiz o'smalarni xavfli o'smalarga aylanishi malignizasiya deyiladi. Nazoratsiz o'sish va avtonomligi o'smalarni asosiy xususiyatidir. Hujayralardagi atipizmni tuzilishi, modda almashinuvi, vazifasi, antigen tuzilishi, ko'payishivadi differensirovkasidagi o'zgarishlar o'smalarni ikkinchi asosiy xususiyatidir, o'smalarda hujayralarning ko'payishi va o'sishi ximoyalanishga, moslanishga aloqasi bo'lmaydi. Bularning oqibatida o'sma hujayralari anaplaziyaga va kataplaziyaga uchraydi.

3. Organizmdagi apaptoz jarayonini tushuntirib bering?

Organizmda apoptoz turli patologik xolatlarga fiziologik javob sifatida namoyon bo'lib, kanserogenez jarayonida apoptoz hujayralarga to'siq

bo'ladi, uni hujayralar engib o'tishi kerak bo'ladi. Genomi shikaslangan hujayralar apoptoz orqali o'zini yo'q qilishi mumkin. Apoptoz DNKni shikastlanishi, bazal membranani adgeziv xususiyatini yo'qotishi haqidagi signallarni bildiradi. Ko'plab genlar apoptozni boshqaradi.

4. L.Fulds bo'yicha o'smalarni progressiyasini tushuntiring?

Hujayralarni to'xtovsiz bo'linishi mobaynida ularda mutasiyasi kuchayib borib, ularni avtonomligi, atrof muhitga moslashib borishi, alternativ rivojlanish yo'llari tanlash imkoniyati ortib boradi. Bunga ayrim o'smalar dastlabida (bevosita, to'g'ri yo'l), ayrimlari esa vaqtlar mobaynida (bilvosita) erishadi. Lekin progressiyani tugallangan deb hisoblay bo'lmaydi. Bu nazariya bo'yicha yaxshi sifatli o'smalar progressiyani bir fazasi sifatida ko'rib, ularni malignizasiyalanish xavfi yuqori va minimal ko'rinishlarga bo'lish mumkin bo'ladi.

5. O'smalarni o'sish tezligi qaysi omillarga bog'liq bo'ladi?

O'sma hujayralarini bo'linish vaqtiga, mitotik siklni davomiyligi, bo'linuvchi hujayralar miqdoriga, o'sish chegarasini cheklovi ayrim o'sma hujayralarida u 30 %ga etib boradi, hujayralarni mitotik sikldan chiqish tezligiga, o'sma hujayralarini xalok bo'lishi tezligi

Test savollari

1. Xavfli o'smalar stadiyasini nima uchun bilishimiz kerak.

- A) Kasallikning og'irlik va organizmda tarqalish darajasini bilish, davolash usulini tanlash, prognozlash
- B) Diagnostika tula qo'yilishi uchun
- C) Xisobot uchun
- D) Prognozlash uchun

ANSWER: A

2. Xavfli o'smalarning axoli o'rtasida tarqalish darajasini o'rganish va bilishdan maksad.

- A) Shaxar va viloyatlarda onkologik muassasalar kurish xamda onkologik bemorlar uchun mablag ajratishni rejalashtirish
- B) Xisobot uchun

- C) Ilmiy maksad
- D) Davolash natijalarini yaxshilash

ANSWER: A

3. Metastazlarning tarqalish yo'li (limfogen yoki gematogen) nimaga bog'liq

- A) o'smaning gistologik strukturasi
- B) Bemorning yoshiga
- C) o'sma lokalizatsiyasiga
- D) Yondosh ekstragenital kasallikka

ANSWER: A

4. Yaxshi sifatli o'smalarga qaysi kasallik kirmaydi

- A) Xoriokarsinomalar
- B) leyomiomalar
- C) endometriozlar
- D) fibromiomalar

ANSWER: A

5. Gormonal paraneoplastik sindromlar nima sababdan kelib chiqadi?

- A) Gormonlarni o'sma xujayralari tomonidan ektopik ishlab chikarilishi
- B) Qalkonsimon bezi rakini kelib chikishi
- C) Me'da o'smasining me'da osti beziga usib kirishi
- D) Suppressor genlarining gipofizga ta'siri

ANSWER: A

6. Ko'plab xavfli o'smalari boshlang'ich metastazlarini qaysi a'zolarga beradi?

- A) Regionar limfatugunlariga
- B) O'pka

- C) Jigar
- D) Bosh miya

ANSWER: A

7. Jigar xavfsiz o'smalariga kiradi

- A) Gemangioma
- B) Xandroma
- C) Mieloma
- D) Mioma

ANSWER: A

8. Yo'g'on ichakda ko'p uchraydigan xavfli o'smalar:

- A) adenokarsinoma, yass ixujayrali rak, shilliq rak
- B) limfosarkoma
- C) angiosarkoma
- D) Yassi xujayrali rak, sarkoma

ANSWER: A

9. Assit va plevrit quyidagi yomon sifatli tuxumdon o'smasiga xos

- A) Seroz sistadenokarsinoma
- B) disgerminoma
- C) Granulez xujayrali o'sma
- D) androblastoma

ANSWER: A

10. Qaysi a'zo o'smalari xavfli o'sma xujayrlarining gistogenezi va morfologik shakllari ko'pligi bilan boshqa o'smalardan farqlanib turadi:

- A) tuxumdonning
- B) bachadonning

C) bachadon bo‘ynining

D) qinning

ANSWER: A